

PREPORUKE ZA UČENJE I OBRAZOVANJE ODRASLIH

Vodič za zagovaranje¹

Kontekst

Vrlo dugo su „Preporuke za razvoj obrazovanja odraslih” iz 1976. godine bile jedini normativni dokument o učenju i obrazovanju odraslih (ALE)². Iako nije obvezujućeg karaktera, ovaj dokument ipak ima određen politički uticaj. UNESCO-ove preporuke nude smjernice za politiku i praksu obrazovanja odraslih u državama članicama, pozivajući ih da poduzmu odgovarajuće zakonodavne mjere, u skladu s njihovim konstitucionalnim okvirima, i da efikasno implementiraju adekvatne politike učenja i obrazovanja odraslih.

Revizija Preporuka iz 1976. godine pokrenuta je 2009. od UNESCO-ovog Instituta za cjeloživotno učenje (UIL) i zasniva se na preporukama definiranim tokom posljednje dvije Internacionalne konferencije o obrazovanju odraslih (CONFINTEA V, 1997. i CONFINTEA VI, 2009.). Učesnici UNESCO-ove Generalne konferencije su se 2013. godine najzad složili oko revidiranog prijedloga. Proces revizije je proveden putem različitih mjera, uz konsultacije s državama članicama i drugim interesnim stranama, preklapajući se dijelom s debatom o internacionalnoj „Razvojnoj agendi nakon 2015.”. Razvojna agenda je uticala i na aktualizirane preporuke tako što je ponovo istaknuta značajna uloga učenja i obrazovanja odraslih u „Agendi održivog razvoja 2030.”.

Nove Preporuke za obrazovanje i učenje odraslih (RALE)

U novembru 2015. UNESCO-ova Generalna konferencija je usvojila nove Preporuke (RALE), koje sadrže detaljnu definiciju učenja i obrazovanja odraslih, ističući sržna područja vještina i učenja.

¹ Naslov izvornika: „Recommendation on Adult Learning and Education 2015 (UNESCO)”

² http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13096&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

U RALE se predlaže sveobuhvatan i sistematski pristup učenju i obrazovanju odraslih, definirajući tri ključne oblasti učenja i vještina:

1. pismenost i bazične vještine
2. kontinuirano obrazovanje i stručne vještine
3. liberalno, popularno obrazovanje i obrazovanje u zajednici i građanske vještine

Prema RALE, svrha učenja i obrazovanja odraslih je:

- opskrbiti ljude neophodnim sposobnostima za ostvarivanje njihovih prava i preuzimanje kontrole nad vlastitim životima,
- promocija ličnog i profesionalnog razvoja putem aktivnog angažmana u društvu, zajednici i okolini,
- poticanje održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta i pristojne perspektive za rad i zapošljavanje pojedinaca,
- zbog toga učenje i obrazovanje odraslih predstavlja ključno oruđe za suzbijanje siromaštva, unapređenje zdravlja i blagostanja i doprinos održivom društvu koje uči.

U Preporukama se definira šest ciljeva učenja i obrazovanja odraslih:

- razvijati kapacitete pojedinca za kritičko razmišljanje i nezavisno i odgovorno djelovanje,
- jačati kapacitete za prilagodavanje promjenama, ali i oblikovanje promjena u oblasti ekonomije i svijeta rada,
- doprinijeti stvaranju društva koje uči, gdje svi pojedinci imaju priliku za učenje i ravnopravno učešće u procesima održivoga razvoja, kao i jačati solidarnost među ljudima i zajednicama,
- promovirati mirni suživot i ljudska prava,
- poticati stamenitost u mladima i odraslima,
- podizati svijest o značaju zaštite okoline.

RALE apelira na državne vlasti da poduzmu mjere u pet transverzalnih područja:

- **politika,**
- **upravljanje,**
- **finansiranje,**
- **participacija, inkluzija i jednakost,**
- **kvalitet.**

Vlade i međunarodne zajednice već poznaju ova područja djelovanja s obzirom na to da su definirana u Belémskom okviru za akciju (BFA), usvojenom na CONFINTEA-i VI 2009. godine. Dakle, RALE ima dosljedan i integrativan pristup koristeći BFA kao i druge međunarodne dokumente o obrazovanju.

Veze s drugim međunarodnim dokumentima (SDG, Obrazovanje 2030, BFA, GRALE)

RALE se može smatrati dodatnim oruđem i dokumentom međunarodne politike koji bi trebao pomoći državama članicama i organizacijama civilnog društva da osiguraju ispunjenje obaveza i ciljeva učenja i obrazovanja odraslih.

Godinu 2015. obilježila je nova obrazovna agenda za narednih 15 godina, usvajanjem Deklaracije UN-a „*Transformacija našeg svijeta: Agenda za održivi razvoj 2030.*”, koja uključuje obrazovanje kao 4. cilj održivog razvoja, te Incheonsku deklaraciju o obrazovanju 2030. usvojenu na Svjetskom forumu obrazovanja. Oba dokumenta tretiraju učenje i obrazovanje odraslih (ALE) kao i cjeloživotno učenje (LLL).

Ciljevi održivog razvoja

Uloženo je dosta napora nacionalnih, regionalnih i internacionalnih organizacija i mreža civilnog društva, UN-ovih agencija kao što je UIL i „zagovaračkih” vlada da se učvrsti mjesto ALE i LLL u Agendi održivog razvoja 2030. Rezultati, za mnoge, nisu bili tako ambiciozni kao što se očekivalo. Uprkos tome, Agenda 2030. uključuje specifične ciljeve za ALE i ostavlja mjesta za više.

„Cilj 4. održivog razvoja (SDG – Sustainable Development Goal)³: Osigurati inkluzivno i kvalitetno obrazovanje i promovirati mogućnost cjeloživotnog učenja za sve”. Konkretnije se, između ostalog, namjerava ostvariti sljedeće:

- 4.3 Do kraja 2030. godine osigurati jednaku dostupnost povoljnog i kvalitetnog tehničkog, stručnog i tercijarnog obrazovanja, uključujući univerzitetsko, za sve žene i muškarce,
- 4.4 Do kraja 2030. godine znatno povećati broj mladih i odraslih s relevantnim vještinama, uključujući tehničke i stručne, za zapošljavanje, pristojne poslove i poduzetništvo,
- 4.6 Do kraja 2030. godine osigurati da svi mladi i znatan broj odraslih*, muškaraca i žena, postignu jezičku i numeričku pismenost.

*** Kao organizacije civilnog društva mi moramo osporavati ideju o diferencijaciji ciljeva vezanih za pismenost mladih i odraslih. Pismenost je neophodan osnov za ostvarenje ljudskih prava i naš cilj bi trebao biti da svi mladi i odrasli postignu jezičku i numeričku pismenost.**

- 4.7 Do kraja 2030. godine osigurati da svi učenici steknu znanja i vještine potrebne za unapređenje održivog razvoja, između ostalog i putem obrazovanja za održivi razvoj i održive stilove života, rodnu ravnopravnost, promociju kulture mira i nenasilja, globalno građanstvo, kao i poštovanje kulturne različitosti i doprinosa kulture održivom razvoju.

Pismenost odraslih, životne i radne vještine i promocija mogućnosti za cjeloživotno učenje su integrativni dio SDG-a 4. Štaviše, obrazovanju odraslih je priznata ključna uloga za postizanje svih Ciljeva održivog razvoja⁴. Nadalje, „Akcioni okvir za obrazovanje 2030.” je zasnovan na viziji obuhvaćenoj četvrtim Ciljem održivog razvoja.

³ Pogledati: „Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable development”, usvojenu u avgustu 2015. godine od Ujedinjenih nacija.
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=a/res/70/1&lang=e

⁴ Internacionalni savjet za obrazovanje odraslih (ICAE) (2015) „Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development – Response from the International Council for Adult Education.”

Već pomenuti Belémski okvir za akciju (BFA), kao rezultat šeste CONFINTEA-e (Internacionalne konferencije o obrazovanju odraslih) održane 2009. godine, nudi set preporuka za razvoj učenja i obrazovanja odraslih (ALE) u državama članicama UNESCO-a iz globalne perspektive. BFA se obavezuje na razvoj ALE u kontekstu cjeloživotnog učenja u pet akcionih oblasti:

1. Politika

- (a) implementacija integrirane politike učenja i obrazovanja odraslih unutar okvira cjeloživotnog učenja,
- (b) kreiranje specifičnih i konkretnih akcionih planova za učenje i obrazovanje odraslih u skladu s EFA-om, UNLD-om, MDG-om i drugim nacionalnim i regionalnim razvojnim planovima, te LIFE aktivnostima ako se one provode,
- (c) osigurati da su učenje i obrazovanje odraslih uključeni u inicijativu „ONE United Nation”,

- (d) uspostavljanje prikladnih koordinacionih mehanizama, npr. komitetâ za monitoring, koji bi uključivali sve interesne strane aktivne u oblasti učenja i obrazovanja odraslih,
- (e) razvoj ili unapređenje struktura i mehanizama za priznavanje, validiranje i akreditiranje svih oblika učenja putem uspostavljanja ekvivalentnih okvira, kao što su kvalifikacijski okviri, koji obuhvataju informalno i neformalno učenje.

2. Upravljanje

- (a) stvaranje i održavanje mehanizama koji bi u razvoj, implementaciju i evaluaciju politika i programa učenja i obrazovanja odraslih uključivali kako vlasti na svim administrativnim nivoima tako i organizacije civilnog društva, socijalne partnere, privatni sektor, te društvene centre i organizacije koje se bave obrazovanjem odraslih,
- (b) preduzimanje mjera za izgradnju kapaciteta kako bi se podržalo konstruktivno sudjelovanje organizacija civilnog društva, društvenih centara i organizacija koje se bave obrazovanjem odraslih, u razvoju, implementaciji i evaluaciji politika i programa učenja i obrazovanja odraslih,
- (c) promocija i podrška međusektorskoj i međuministarskoj saradnji.

3. Finansiranje

- (a) implementacija sporazuma CONFINTEA-e VI kako bi se obezbijedilo najmanje 6 % bruto nacionalnog proizvoda za obrazovanje te povećala izdvajanja za učenje i obrazovanje odraslih,
- (b) prikupljanje i primjena postojećih resursa svih vladinih sektora kako bi se postigli ciljevi integrirane strategije učenja i obrazovanja odraslih,
- (c) kreiranje poticaja za promociju novih izvora finansiranja, npr. privatni sektor, nevladine organizacije, lokalne zajednice i pojedinci, bez predrasuda i prema principima jednakosti i inkluzije,
- (d) definiranje prioriteta u pogledu investicija u cjeloživotno obrazovanje žena i ruralne populacije.

4. Participacija, inkluzija i jednakost

- (a) promocija i pružanje podrške za jednaku dostupnost i učešće u učenju i obrazovanju odraslih putem dobro dizajniranih ciljanih aktivnosti programa, kao što su Sedmice obrazovanja odraslih i festivali učenja,
- (b) predviđanje i interveniranje u slučajevima obespravljenosti i nepovoljnog položaja određenih grupa, naročito u ranoj odrasloj dobi,
- (c) razvijanje materijala i metoda učenja i podučavanja koje priznaju i cijene starosjedilačka i lokalna znanja, metodologije i maternje jezike u programima učenja i obrazovanja odraslih,
- (d) unapređenje pristupa i participacije u svim programima učenja i obrazovanja odraslih za žene, imajući u vidu posebne zahtjeve i rodne specifičnosti,

- (e) finansijska podrška i sistematski fokus na marginalizirane grupe (npr. urođeničke skupine, imigrante, osobe s posebnim potrebama i ruralno stanovništvo) u svim obrazovnim politikama i pristupima koji uključuju besplatne programe ili čiju implementaciju sufinansira vlada, s poticajima za učenje kao što su stipendije i plaćena studijska odsustva.

5. Kvalitet

- (a) definiranje kriterija kvaliteta za kurikulume, materijale za učenje i metodologije podučavanja u programima obrazovanja odraslih, uzimajući u obzir ishode i mjere učinka,
- (b) unapređivanje treninga, izgradnja kapaciteta i profesionalizacija edukatora putem, između ostalog, partnerstava s visokoškolskim institucijama,
- (c) pružanje veće podrške interdisciplinarnim istraživanjima u oblasti učenja i obrazovanja odraslih, uz komplementarne sisteme menadžmenta znanja za prikupljanje, analizu i diseminaciju podataka i primjera dobrih praksi.

Poređenje SDG-a 4 i BFA-a

Sljedeća tabela upoređuje odredbe/obaveze definirane u SDG-u 4 i BFA-u vezane za učenje i obrazovanje odraslih (ALE).

	SDG 4	CONFINTEA - BFA
Pismenost	4.6 Do 2030. postići jezičku i numeričku pismenost svih mladih i značajnog dijela odraslih (muškaraca i žena).	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcionalna pismenost • Pismenost kao kontinuum • Poziv zemljama da udvostruče napore kako bi se postiglo pedesetpostotno poboljšanje na nivoima pismenosti odraslih
TVET ⁵	4.3 Do 2030. obezbijediti svim muškarcima i ženama jednak pristup povoljnom i kvalitetnom tehničkom, stručnom i tercijarnom obrazovanju, uključujući univerzitetsko.	Prepoznaje da se većina ALE-ovih programa fokusira na TVET, te poziva na integriran pristup učenju i obrazovanju odraslih kako bi se unaprijedio razvoj svih aspekata ALE-a (ekonomija, održivost, zajednica, pojedinac).
Generalne odredbe o ALE-u ⁶	4.4 Do 2030. obezbijediti svim muškarcima i ženama jednak pristup povoljnom i kvalitetnom tehničkom, stručnom i tercijarnom obrazovanju, uključujući univerzitetsko.	Razvija preporuke i strategije u oblasti politike po pitanju: <ul style="list-style-type: none"> • cjeloživotnog učenja • upravljanja • finansiranja • participacije, inkluzije i jednakosti • pismenosti odraslih • kvaliteta • monitoringa i implementacije.
GCED ⁷ , Obrazovanje za HR ⁸ i ESD ⁹	4.7 Do 2030. osigurati da svi polaznici (učenici) stiču znanja i vještine potrebne za promociju održivog razvoja putem, između ostalog, obrazovanja za održivi razvoj i održive životne stilove, ljudska prava, rodnu ravnopravnost, promociju kulture mira i nenasilja, globalno građanstvo i uvažavanje kulture različitosti i doprinosa kulture održivom razvoju.	Učenje i obrazovanje odraslih obuhvata širok spektar sadržaja, uključujući pitanja struke, porodične pismenosti i obrazovanje porodica, građanstvo i mnoge druge oblasti... BFA također priznaje da neformalno obrazovanje pokriva oblasti kao što su ljudska prava, građanstvo, demokratija, osnaživanje žena, HIV-prevenција, zdravlje, zaštita okoliša i održivi razvoj.

⁵ Technical and Vocational Education and Training (tehničko i stručno obrazovanje i obučavanje)

⁶ Adult Learning and Education (učenje i obrazovanje odraslih)

⁷ Global Citizenship Education (obrazovanje za globalno građanstvo)

⁸ Human Resources (ljudski resursi)

⁹ Education for Sustainable Development (obrazovanje za održivi razvoj)

GRALE

RALE (Recommendation on Adult Learning and Education) odnosno Preporuke za učenje i obrazovanje odraslih su komplementarne Globalnim izvještajima o učenju i obrazovanju odraslih (GRALE), koji su dio CONFINTEA procesa i prate implementaciju Belémskog okvira za akciju (BFA). Svi ovi mehanizmi omogućuju monitoring postignuća i napretka u implementaciji BFA od strane UNESCO-ovih zemalja članica.

Potreba za kohezijom i koordinacijom

ICAE (International Council for Adult Education) ističe potrebu za kohezijom i koordinacijom *Preporuka* s Agendom 2030. i Belémskim okvirom za akciju kako bi se osigurala efikasnost i efektivnost zagovaranja „rights-based” pristupa (normativni okvir zasnovan na međunarodno priznatim ljudskim pravima) obrazovanju za sve. Nadalje, integrativan i koordiniran pristup u dokumentima i agendama omogućava bolju primjenu međunarodnih alata (mehanizama) za monitoring učenja i obrazovanja odraslih, SDG-a i Agende za obrazovanje 2030.

Ovi alati uključuju:

- **Globalni izvještaj o učenju i obrazovanju odraslih**
- **Globalni izvještaj praćenja obrazovanja**
- **Dobrovoljne nacionalne izvještaje o Političkom forumu na visokom nivou za održivi razvoj i**
- **Nacionalne i Regionalne konsultacije o Obrazovanju 2030. i Ciljevima održivog razvoja**

Recommendation
on **Adult Learning and Education**

Želimo istaknuti važnost dokumenata kao što su RALE i GRALE za prikaz doprinosa učenja i obrazovanja odraslih održivom razvoju. Kao i BFA, Agenda održivog razvoja te CONFINTEA V i VI, RALE je ključni dokument u pogledu promocije *rights-based* pristupa obrazovanju.

Službeni referentni dokumenti:

- UNESCO Recommendation on Adult Learning and Education (2015)
- CONFINTEA VI – Belém Framework for Action
- Global Education Report on Adult Learning and Education III (2016)
- Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development
- World Education Forum's Incheon Declaration and Education 2030 Framework for Action (2015)

Neslužbeni prevod: DVV International – Ured za Bosnu i Hercegovinu.

**International
Council for Adult
Education**

**www.ICAE.global
Facebook: ICAEGlobal
Twitter: @ICAEGlobal
December 2016**